

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา DEVELOPMENT OF LEARNING RESOURCES IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS

พระนัฐพล สุรภูมิ (คลังสุภา) PhraNattaphol Sudhommo (khlangsupha)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: nattaphol301994@hotmail.com

Article Received: September 19, 2025. Revised: March 25, 2026. Accepted: March 26, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาและแหล่งเรียนรู้โดยเชื่อมโยงหลักการพื้นฐานเข้ากับการบริหารสถานศึกษาและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า แก่นแท้ของการพัฒนาที่ยั่งยืนคือ "การพัฒนาคน" ซึ่งต้องเริ่มต้นจากการสร้างความเข้มแข็งจากภายในทั้งในมิติของ พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ตามหลักไตรสิกขา การพัฒนาคนในบริบทการศึกษาจำเป็นต้องอาศัย "แหล่งเรียนรู้" ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งหมายถึงสภาพแวดล้อม ทรัพยากร และสื่อเทคโนโลยีทั้งหมดที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

บทความได้นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่มุ่งเน้นการจัดและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุก นอกจากนี้ บทความยังได้กล่าวถึง "การเรียนรู้เชิงลึก" ซึ่งเป็นเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากสมองมนุษย์ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญแห่งอนาคตที่จะสามารถปฏิวัติกระบวนการเรียนรู้และการเข้าถึงข้อมูลในแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ได้อย่างมีนัยสำคัญ ผลที่คาดว่าจะได้รับคือการสร้าง ระบบนิเวศการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ซึ่งสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพสูงสุดและพร้อมสำหรับโลกที่เปลี่ยนแปลงไป

คำสำคัญ: แหล่งเรียนรู้, สถานศึกษา, การเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

This academic article aims to synthesize concepts related to development and learning resources by linking fundamental principles with educational administration and the application of modern technology. A review of the literature reveals that the essence of sustainable development is "human development," which must begin by fostering inner strength in terms of behavior, mind, and intellect, in accordance with the principle of Tri-Sikkha (threefold training). Human development in the context of education requires access to effective "learning resources," which refers to environments, resources, and technological media that enable learners to continuously construct their own knowledge.

The article presents approaches to school administration that emphasize the organization and development of diverse learning resources, both inside and outside the school, to support active learning. Moreover, it discusses "deep learning," an artificial intelligence technology inspired by the human brain, as a key tool of the future that can

significantly revolutionize learning processes and access to information from various learning resources. The expected outcome is the creation of a complete learning ecosystem that can develop learners to their fullest potential and prepare them for an ever-changing world.

Keywords: Learning Resources, Educational Institutions, Active Learning

บทนำ

การพัฒนาถือเป็นกระบวนการที่มีความหมายลึกซึ้งและครอบคลุมมิติที่หลากหลายทั้งในระดับบุคคล สังคม และประเทศชาติ โดยทั่วไปแล้ว "การพัฒนา" หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น การยกระดับคุณภาพชีวิต และการสร้างความเจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่นักวิชาการแต่ละสาขาวิชาก็ได้ให้ความหมายของการพัฒนาในมุมมองที่แตกต่างกันไป นักเศรษฐศาสตร์มักนิยามการพัฒนาในเชิงปริมาณ โดยเน้นที่การเติบโตทางเศรษฐกิจและการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติ ซึ่งเป็นการวัดผลความก้าวหน้าด้วยตัวเลขทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ในทางกลับกัน นักพัฒนาบริหารศาสตร์ได้ขยายขอบเขตความหมายออกไป โดยมองว่าการพัฒนาเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ครอบคลุมทั้งด้านปริมาณ คุณภาพ และสิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆ กันซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาไม่ได้จำกัดอยู่แค่เพียงมิติทางเศรษฐกิจเท่านั้น

ในมุมมองที่ลึกซึ้งและแตกต่างออกไป พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2561) ได้ให้ความสำคัญกับการ พัฒนาคน เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน ท่านมองว่าการพัฒนาที่แท้จริงต้องเริ่มต้นจากภายในสู่ภายนอก โดยเน้นการสร้างเสริม 3 ประการในตัวบุคคล ได้แก่ 1 ความเข้มแข็งทางพฤติกรรม หมายถึงการมีความ ขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบ และความจริงจังในการทำงาน เพื่อส่วนรวม ซึ่งเป็นคุณสมบัติพื้นฐานที่จำเป็นต่อการขับเคลื่อนสังคมให้ก้าวหน้า 2 ความเข้มแข็งทางจิตใจ คือการมีจิตใจที่หนักแน่น มั่นคง มีความพยายามที่จะ พึ่งพาตนเอง และไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค 3 ความเข้มแข็งทางปัญญา ถือเป็นหัวใจของการพัฒนา โดยท่านเน้นการใช้ ปัญญาเป็นเครื่องมือ ในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นผู้นำทางปัญญาที่แท้จริง แนวคิดนี้สอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เน้นให้คนรู้จักการพึ่งตนเอง (อัตตาหิ อัตตโน นาโถ) และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องในด้านศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเมื่อคนในสังคมมีความเข้มแข็งทั้งสามด้านนี้แล้ว ย่อมส่งผลให้สามารถแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน

จากแนวคิดเรื่องการพัฒนาคนที่ต้องเริ่มต้นจากการสร้างเสริมจากภายใน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการนี้ให้เกิดขึ้นจริงในสังคมการศึกษาปัจจุบัน ดังที่ ญาณิศา ดวงสีทอง (2561) และปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ (2563) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ ว่าเป็นทุกสิ่งทุกอย่างทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ที่สามารถให้ความรู้และประสบการณ์เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (สุภัทรา เอี่ยมสังข์ทอง และในตะวัน กำหอม, 2564) ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในห้องเรียนอีกต่อไป แต่จำเป็นต้องอาศัยแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (นิรุต กลีบจันทร์, 2559)

ดังนั้น การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นห้องเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ คอมพิวเตอร์ สนามเด็กเล่น สนามกีฬา หรือสวนพืชสมุนไพร จึงไม่ใช่เพียงการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก

แต่เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ได้ฝึกคิด วิเคราะห์ และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นคนที่มีความเข้มแข็งทั้งทาง พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ตามแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ และพร้อมที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนา สังคมให้เจริญก้าวหน้าได้อย่างยั่งยืนในที่สุด

ความหมายและความสำคัญของการพัฒนา

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต) (2561) ได้กล่าวว่า การพัฒนาสังคมไทยนั้น จะต้องมีการพัฒนาคน ก่อน เพื่อสร้างคนให้มีความเข้มแข็ง 3 ประการ คือ 1) ความเข้มแข็งทางพฤติกรรม ได้แก่ ความขยันขันแข็ง และจริงจังในการทำงานในสังคม 2) ความเข้มแข็งทางจิตใจ ได้แก่ ความพยายามทำด้วยตนเอง ใช้ปัญญาเป็น เครื่องมือในการแก้ปัญหา ก่อให้เกิดภาวะผู้นำทางปัญญา ซึ่งเป็นผู้นำที่แท้จริงนั่นเอง เมื่อสร้างคนให้มีความ เข้มแข็งแล้ว ก็จะสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้ อีกทั้งยังส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งอีกด้วย โดยการยึด หลักธรรมเป็นแนวทางในการพัฒนา3) ถือหลักการให้สำเร็จด้วยความเพียรพยายามที่เรียกว่า หลักธรรม ถือหลักเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาชีวิตให้ดียิ่งขึ้นไปเรื่อยๆ ทั้งทางพฤติกรรม ทางจิตใจ และปัญญาที่เรียกว่า ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นหลักการพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา ดังนั้น การที่หลักพุทธธรรมเน้น การสร้างความเข้าใจเป็นพื้นฐานตั้งแต่ต้นนั้น ก่อให้เกิดผลดีหลายประการ คือ การทำให้คนดำรงชีวิตอยู่บน รากฐานแห่งสัจจะธรรมหรือความเป็นจริง ไม่หลงเชื่อแบบงมงายและแบบไร้เหตุผล เรียนรู้ด้วยตนเองจะทำให้ คนรู้จักการพึ่งพาตนเอง ฉะนั้น จึงให้คนในสังคมเป็นคนมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาความดีงามทั้งแก่ ตนเองและสังคมส่วนรวมให้มากขึ้นแล้วความสงบสุขก็จะเกิดขึ้นในสังคมสืบไป

การพัฒนา ในความหมายทั่วไป หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดคุณภาพดีกว่าเดิม การพัฒนา ในความหมายของนักเศรษฐศาสตร์ หมายถึง ความเจริญเติบโต แต่เป็นความเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจ ตามเนื้อหาของวิชาเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นการเน้นความหมายเชิงปริมาณ คือ การเพิ่มขึ้นหรือการ ขยายตัวทางเศรษฐกิจมากกว่าด้านอื่น ๆ

การพัฒนา นักพัฒนาบริหารศาสตร์ได้ให้ความหมายของ การพัฒนาเป็น 2 ระดับ คือ ความหมาย อย่างแคบและความหมายอย่างกว้าง ความหมายอย่างแคบ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในตัวระบบการกระทำ ให้ดีขึ้นอันเป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณภาพเพียงด้านเดียว ส่วนความหมายอย่างกว้างนั้น การพัฒนาเป็น กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบการกระทำทั้งด้านคุณภาพ ปริมาณและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นไป พร้อมๆ กัน ไม่ใช่ด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว การพัฒนาในความหมายของนักพัฒนาบริหารศาสตร์จะมี ขอบข่ายกว้างขวางกว่าความหมายจากรูปศัพท์ความหมายโดยทั่วไป และความหมายทางเศรษฐศาสตร์ที่กล่าว มาแล้ว

ชูชัย สมितिไกร (2542) กล่าวว่า การพัฒนาเป็นการเตรียมทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้สามารถก้าวไป ท้นกับการที่องค์การได้เปลี่ยนแปลงไปหรือเติบโตขึ้นวัตถุประสงค์ของการพัฒนาก็เพื่อต้องการจะให้เกิดความ ยืดหยุ่นคล่องตัวมีชีวิตอยู่รอดได้ขององค์การในอนาคตเมื่อมองในแง่ของการลงทุนการพัฒนาจะเป็นเรื่องที่ เสี่ยงกว่าการศึกษาและการฝึกอบรมเนื่องจากมีผลกระทบมากมายจากภายนอกในทางปฏิบัติแล้วการพัฒนา จะเป็นการวางแผนเพื่อให้พนักงานได้คุ้นเคยกับขอบเขตของกิจกรรมที่ไม่ได้สัมพันธ์กับตำแหน่งหน้าที่ใน ปัจจุบันหากแต่จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวของเป็นอย่างมากกับอนาคตเป็นเรื่องที่องค์การพยายามปรับเปลี่ยนและ

พัฒนาพฤติกรรมของบุคลากรไปพร้อมๆ กับการพัฒนาองค์การองค์การอาจจัดให้มีการเรียนรู้งานอย่างเป็นระบบเพื่อมีประสบการณ์เพิ่มขึ้น นำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาองค์การในที่สุด

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2561) เป็นพระสงฆ์และนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนาท่านได้ให้ความหมายของการพัฒนาที่ลึกซึ้งและแตกต่างจากการพัฒนาในกระแสหลัก ท่านมองว่า "การพัฒนา" ที่แท้จริงต้องเป็นการพัฒนาจากภายในสู่ภายนอก หรือ "การพัฒนาคน" เป็นรากฐานสำคัญโดยการพัฒนาคนตามแนวคิดของท่าน ประกอบด้วยการสร้างสามเหลี่ยม 3 ประการ ได้แก่ 1) ความเข้มแข็งทางพฤติกรรม หมายถึงการมีความขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบ และความจริงจังในการทำงานเพื่อส่วนรวม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างสังคมที่ก้าวหน้า 2) ความเข้มแข็งทางจิตใจ คือการมีจิตใจที่มั่นคง หนักแน่น มีความพยายามที่จะพึ่งพาตนเอง และไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค 3) ความเข้มแข็งทางปัญญา ถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา โดยท่านเน้นการใช้ปัญญาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นผู้นำทางปัญญาที่แท้จริงเมื่อคนในสังคมมีความเข้มแข็งทั้งสามด้านนี้แล้วย่อมส่งผลให้สามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยมีหลักธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและการทำงาน

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิช (2560) ได้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องให้ความสำคัญกับการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีและการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของครูและนักเรียน เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา

พรธณเพ็ญ วัฒนมงคลลาภ (2560) กล่าวว่า การกำหนดความหมายของคำว่า การพัฒนาชุมชน นั้น มี 2 แนวทาง คือ แนวทางแรก เป็นการนำคำว่า การพัฒนา กับคำว่า ชุมชน มา รวมกันแล้วกำหนดความหมายขึ้นใหม่ แนวทางที่สอง ถือว่า การพัฒนาชุมชนเป็นคำเดียวกัน มีความหมายเฉพาะตัวเองเกี่ยวกับความหมายของการพัฒนาชุมชนนี้ มีผู้คนจำนวนมากมีความเข้าใจว่า มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า การพัฒนา และนำมาใช้แทนกันอยู่ เสมอ ซึ่งไม่เป็นการถูกต้อง เพราะการพัฒนาชุมชนเป็นคำที่มีความหมายเฉพาะในตัวเอง และมุ่งเน้น การพัฒนาคนในชุมชน ด้วยวิธีการพัฒนาชุมชนเป็นสำคัญ ส่วนคำว่า การพัฒนา เป็นคำกลางๆ ที่ใช้กันทั่วไปและใช้ประกอบกับคำอื่น โดยไม่มุ่งเน้นที่ตัวคนในชุมชนเท่านั้น เช่น การพัฒนาเทคโนโลยี การ พัฒนาชนบท การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาคมนาคมสื่อสาร เป็นต้น ซึ่งการพัฒนาชุมชนแตกต่างกับ การพัฒนาเหล่านี้อย่างชัดเจน การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการที่สามารถนำไปช่วยในการดำเนินงานพัฒนาด้านอื่น ๆ ให้ประสบความสำเร็จได้อีกด้วย ทั้งนี้เพราะว่า การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาคน ให้มีความพร้อมที่จะรองรับกิจกรรมการพัฒนาเหล่านั้นได้นั่นเอง

สรุปว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการที่ครอบคลุมหลายมิติตั้งแต่ระดับบุคคลไปจนถึงระดับประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ และส่งเสริมศักยภาพของมนุษย์ให้พร้อมรับมือกับทุกการเปลี่ยนแปลงในอนาคตซึ่งการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาคนจากภายในเป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในทุกๆ ด้าน

แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้

ญาณิศา ดวงสีทอง (2561) ได้กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง สภาพแวดล้อมทุกอย่างภายในโรงเรียน ทั้งอาคารสถานที่ แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ ด้านวิชาการและด้านสนับสนุนวิชาการ รวมถึงผู้บริหาร ครู และนักเรียน ทั้งวัสดุครุภัณฑ์ต่างๆ เพื่อใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายตามหลักสูตรการศึกษา

แกนกลาง เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาหากแต่โลกที่เปลี่ยนแปลงไปจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน แนวทางการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษ ที่ 21 ซึ่งเป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร ความก้าวหน้าทางวิชาการเป็นไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนจึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพ ของผู้เรียนโดยเน้นที่องค์ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญและสมรรถนะที่เกิดกับผู้เรียน ให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในยุคปัจจุบันได้ การเรียนรู้ยุคปัจจุบันจึงไม่จำเป็นต้องเรียนในห้องเรียนเท่านั้นแต่ต้องเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและนอกห้องเรียนและที่สำคัญ ต้องสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้

ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ (2563) แหล่งเรียนรู้ คือ สิ่งต่างๆ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต สถานที่ทั้งที่เป็นไปตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น กิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรม ข้อมูล ข่าวสาร ที่บุคคลสามารถใช้ศึกษาค้นคว้า หรือฝึกปฏิบัติ ทั้งด้วยตนเอง หรือผ่านการถ่ายทอดจากบุคคลอื่นเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนแหล่งเรียนรู้รอบตัวเราทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา นับได้ว่าเป็นครู ทั้งที่พูดได้และพูดไม่ได้ ที่สามารถกระตุ้นให้บุคคลเกิดความสนใจ ใฝ่รู้ คิด ปฏิบัติ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ อีกทั้งแหล่งเรียนรู้ รอบตัวเราไม่มีข้อจำกัดดังนั้นการนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จึงก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอนเป็นอย่างดี

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2559) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ที่มีผู้ให้คำนิยามไว้หลายท่าน โดยสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของ แหล่งเรียนรู้ ว่าหมายถึง แหล่ง หรือที่รวม ซึ่งอาจเป็นสภาพสถานที่ หรือศูนย์รวมที่ประกอบด้วยข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรม ที่มีกระบวนการเรียนรู้ หรือ กระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอน ที่มีครูเป็นผู้สอน หรือ ศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ ที่กำหนดเวลาเรียน ยืดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการ และบริเวณ บ่อเกิด แหล่งที่หรือ ศูนย์รวมความรู้ที่ให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ความเข้าใจ และความเหมาะสมกับการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นรูปแบบเกี่ยวกับการประเมินผลในชั้นหรือ ความพร้อม ของผู้เรียน การประเมินผล และการวัดผลการเรียนมีลักษณะเฉพาะที่สร้างขึ้นให้ห้องเรียน

สรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างภายในโรงเรียน ที่สามารถให้ความรู้ทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งที่เป็นบุคคลและสถานที่ ที่สามารถค้นคว้าหา ข้อมูล ให้เป็นสถานที่ที่ให้ความรู้ฝึกปฏิบัติ มีข่าวสารความรู้และประสบการณ์ทั้งหลาย ที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ครูและผู้เรียนสามารถนำ แหล่งเรียนรู้ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และเป็นความรู้ที่สนับสนุนการเรียนรู้ ได้คิดเองปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเอง ตามอัธยาศัยและต่อเนื่องจนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และสุดท้ายก็จะเป็นบุคคล แห่งการเรียนรู้ ก่อให้เกิดประโยชน์และเป็นสังคมของการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้แหล่งเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่แคในห้องเรียน แต่หมายถึงทุกสิ่งรอบตัวเราที่สามารถกระตุ้นให้เกิดความสนใจใฝ่รู้และพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

สุภัทรา เอี่ยมสังข์ทอง และโนตะวัน กำหอม (2564) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการจัดการเรียนรู้มุ่งให้ผู้เรียนแต่ละคนได้ พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ มีความรู้ สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และเรียนรู้ต่อการจัดการเรียนดังกล่าวนอกจากกิจกรรมที่สนับสนุนให้ผู้เรียนมีลักษณะใฝ่รู้ ใฝ่เรียนแล้วจำเป็นต้องมีการจัดแหล่งและสิ่งอำนวยความสะดวก

เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ระบุไว้ว่า รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่ง เรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ แหล่งเรียนรู้ดังกล่าวมุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้ ได้ตลอดเวลา โรงเรียนทุกแห่ง ทุกระดับถือเป็นตัวแทนของรัฐในการจัดการศึกษา และ ดำเนินการตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ อันเป็นหลักการร่วมกัน ในการจัดการศึกษา ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการจัดแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียนได้เรียน อย่างเต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องเหมาะสมกับท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงและประสบการณ์ที่เป็นจริงทั้งใน และนอกโรงเรียน

ญาณิศา ดวงสีทอง (2561) ให้ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ต้องมีความหลากหลายที่สามารถตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคล ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เพราะบุคคลมีความต้องการแตกต่างกันไปตาม ความสามารถความสนใจความถนัดและความพร้อมที่จะเรียนรู้ หากสามารถดำเนินการ จัดแหล่งเรียนรู้ได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพก็สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ตลอดชีวิตและเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ได้ทุกที่

นิรุฒ กลีบจันทร์ (2559) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนการสอนของผู้เรียนและเป็น หน้าที่ของสถานศึกษาและชุมชนที่จะต้องร่วมมือกันสำรวจ แสวงหา จัดหา จัดสร้างแหล่งเรียนรู้ขึ้นอย่างหลากหลาย เพื่อใช้ประกอบการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ และมี ประสิทธิภาพสูงสุดตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด เพื่อให้ได้ ผลผลิตสุดท้าย คือ ผู้เรียนที่มีคุณภาพและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้มีความสำคัญต่อกระบวนการ เรียนการสอนของผู้เรียนและเป็นหน้าที่สำคัญของสถานศึกษาและชุมชนที่จะต้องร่วมมือกัน สำรวจ แสวงหา จัดหา จัดสร้างแหล่งเรียนรู้ขึ้นอย่างหลากหลาย ให้ตอบโจทย์การจัดการ เรียนรู้ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับทุกเพศทุกวัยทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่เป็น ประโยชน์ ช่วยให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ การจัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปตามที่หลักสูตรแกนกลางกำหนดแหล่งเรียนรู้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการเรียนการสอนและการปฏิรูปการศึกษา โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการสร้าง ผู้เรียนที่มีคุณภาพ และสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนต้องมีการสร้างหรือพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สร้าง เครือข่ายแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน และเพื่อให้นักเรียนทุกคนได้ใช้แหล่งเรียนรู้อย่างคุ้มค่า ในการแสวงหาความรู้ด้วยตัวผู้เรียนจัดการแก้ปัญหาและคิดวิเคราะห์ โดยมีนักวิชาการ และผู้วิจัยได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ ไว้ดังนี้

นาวา วงษ์พรม (2560) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ความรู้และประสบการณ์กับผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามอัธยาศัยอย่างต่อเนื่อง ด้วยการถ่ายทอดจากสื่อที่มีและจัดแสดงให้ผู้เรียนได้ภายในสถานที่เหล่านั้น หรือถูก ถ่ายทอดออกมาเป็นสื่อ สิ่งของ หรือสิ่งที่รับรู้ได้ด้วยตา โสตประสาท และแหล่งการเรียนรู้ หมายถึง แหล่งหรือสถานที่ที่ปรากฏชัดเจน เป็นที่ให้ความรู้และประสบการณ์กับผู้สนใจ เพื่อสนับสนุนการแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ ใฝ่เรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียน เรียนรู้ ตามอัธยาศัยอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ด้วยการถ่ายทอด ความรู้และประสบการณ์จากสื่อสิ่งของกิจกรรมและบริการสิ่งแวดล้อมที่มีและจัดไว้ เพื่อให้เรียนรู้ได้ตามความต้องการ

ญาณิศา ดวงสีทอง (2561) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของ แหล่งเรียนรู้คือการจัดแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือการเรียน การสอนของครูให้เกิดผลสัมฤทธิ์บรรลุตามวัตถุประสงค์ของแต่ละรายวิชามากที่สุด

สรุปว่า แหล่งเรียนรู้ไม่ได้เป็นเพียงสถานที่หรือสื่อ แต่เป็นเครื่องมือที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่เรียนรู้ได้อย่างอิสระ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ และสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง วัตถุประสงค์ของแหล่งเรียนรู้คือการจัดแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โรงเรียนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เสริมสร้าง บรรยากาศการเรียนรู้ในโรงเรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ เป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

ประเภทแหล่งเรียนรู้

นักวิชาการหลายท่านได้จำแนกเป็นประเภทของแหล่งเรียนรู้ไว้ดังต่อไปนี้ การจัดแบ่งประเภทของแหล่งเรียนรู้มีแนวคิดที่หลากหลาย เช่น ปริญญาญัตติ ตั้งคุณานันท์ (2563) ได้จัดประเภทแหล่งเรียนรู้ออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ มีประสบการณ์ ประสบความสำเร็จในงาน อาชีพ ที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น

2. แหล่งวิทยาการ ได้แก่ สถาบัน องค์กร หน่วยงาน ห้องสมุด ซึ่งให้บริการความรู้ในเรื่องต่างๆ

3. สถานประกอบการ ซึ่งให้บริการความรู้ ฝึกอบรมเกี่ยวกับงาน และวิชาชีพต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น

4. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น อุทยานแห่งชาติ สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์

5. สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น แผ่นพับ วารสาร หนังสืออ้างอิง หนังสือพิมพ์

6. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น อินเทอร์เน็ต วิกิพีเดีย คอมพิวเตอร์ ช่วยสอน

ญาณิศา ดวงสีทอง (2561) ได้มีการจัดประเภท ของแหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เช่น ห้องเรียน ห้องสมุดห้องปฏิบัติการ ทางวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องวิชาการ ห้องศิลปะ โรงอาหาร สนามกีฬา สนามเด็กเล่น สวนหย่อม สวนสมุนไพร แปลง

2. แหล่งเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง สถานที่และบุคคลซึ่งอาจจะอยู่ ในชุมชนที่ใกล้เคียงโรงเรียนและชุมชนที่อยู่ห่างไกลออกไป เช่น แม่น้ำ ภูเขา ชายทะเล วัด ตลาด ห้องสมุดประชาชน สถานีตำรวจ สถานีอนามัย สวนสาธารณะ สวนสัตว์ ฟาร์ม สวนผักผลไม้ แหล่งทอผ้า ร้านอาหาร สถานที่ประกอบการดนตรี บ้าน การละเล่น บ้าน เทคโนโลยีบ้าน แหล่งข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

ปริญญาญัตติ ตั้งคุณานันท์ (2563) ได้จัดประเภทของแหล่งการเรียนรู้ไว้ 2 แบบ คือ

แบบที่ 1 จัดตามลักษณะของแหล่งการเรียนรู้ 1) แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนจะ ศึกษาหาความรู้ได้จากสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้ ลำธาร ทราย หิน ดิน ทราย ชายทะเล 2) แหล่งการเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์ สร้างเพื่อสืบทอดศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวก ของมนุษย์ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุดประชาชน สถาบัน ทางการศึกษา สวนสาธารณะ ตลาด บ้านเรือนที่อยู่อาศัยสถาน

ประกอบการ ฯลฯ 3) แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคลถือเป็นแหล่งเรียนรู้ที่จะถ่ายทอด ความรู้ ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งด้านการประกอบอาชีพ การสืบสานวัฒนธรรมตลอดจนนักคิด นักประดิษฐ์และผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในด้านต่างๆ

แบบที่ 2 จัดตามแหล่งที่ตั้งของแหล่งเรียนรู้ 1) แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เช่น ครู อาจารย์ ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการ คอมพิวเตอร์ ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องศิลปะ ห้องจริยธรรม ฯลฯ ตลอดจนการใช้อาคาร สถานที่บริเวณและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เช่น ห้องอาหาร สนาม ห้องน้ำ สวนดอกไม้ สวนสมุนไพร แหล่งน้ำในโรงเรียน ฯลฯ 2) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ครอบคลุมทั้งด้านสถานที่และบุคคล ซึ่งอาจอยู่ในชุมชนใกล้เคียงโรงเรียนและชุมชนที่โรงเรียนพานักเรียนไป ศึกษาหาความรู้ เช่น แม่น้ำ ภูเขาชายทะเล วัด ตลาด ห้องสมุดประชาชน สถานีตำรวจ สถานีอนามัย สวนสาธารณะ สวนสัตว์ทุ่งนา สวนผัก สวนผลไม้ แหล่งทอผ้า ร้านอาหาร ดนตรีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นเมือง เทคโนโลยีพื้นบ้าน เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน แหล่งข้อมูลข่าวสาร ต่าง ๆ ฯลฯ

ครองสิทธิ์ บุตรสุวรรณ (2561) สรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้ หรือแหล่งความรู้ที่มีอยู่ในรอบตัวเราทุกหนทุกแห่ง จะมีลักษณะแตกต่างกันออกไป มากมายหลายประเภท ซึ่งสามารถจำแนกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคลากร เช่น ครู เพื่อนในห้องเรียน เพื่อนต่างห้องเรียน เพื่อนต่างระดับ บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง คนในชุมชน เป็นต้น

2. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นแหล่งวิชาการ ได้แก่ สถานที่ต่าง ๆ ภายใน โรงเรียนและชุมชน เช่น ห้องสมุด วัด ตลาด ร้านค้า สถานีตำรวจ สถานีอนามัย โบราณสถาน สวนสัตว์ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน เป็นต้น

3. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง บึง สวนสาธารณะ ป่า ต้นไม้ ไร่ ทุ่งนา อุทยานแห่งชาติ รวมทั้งสัตว์ต่างๆ เช่น สัตว์เลี้ยงสัตว์ป่า เป็นต้น

4. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น หนังสือตำรา วารสาร นิตยสาร สิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ แผ่นปลิว ป้ายโฆษณา รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เสียง ตามสาย เกมคอมพิวเตอร์ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่างๆ เป็นต้น

5. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุโบราณคดีแหล่ง

ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันท์ (2563) ได้จัดประเภทของแหล่งการเรียนรู้ไว้ 2 แบบ คือ แบบที่ 1 จัดตามลักษณะของแหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้นและแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล แบบที่ 2 จัดตามแหล่งที่ตั้งของ แหล่งเรียนรู้ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งแผนภูมิโครงสร้าง ตามสภาพการจัดแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning หมายถึง สภาพที่เกิดขึ้นจริง เกี่ยวกับการจัดแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุน การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นการ จัดประเภทแหล่งเรียนรู้ตามที่ตั้งของ แหล่งเรียนรู้แบบที่ 2 คือแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน มีการจัดแหล่งเรียนรู้ 6 แหล่ง คือ ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ สนามเด็กเล่น BBL สนามกีฬา และสวนพืชสมุนไพร

สรุปว่า แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนถือได้ว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับความรู้ได้ง่ายที่สุด เมื่อนักถึง ความรู้ก็จะ นักถึงโรงเรียน เป็นอันดับแรก แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนจึงต้องจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง การจัดการเรียนรู้เพื่อเป็นแหล่งในการศึกษาเรียนรู้สำหรับผู้เรียนและส่งเสริมการจัดการ เรียนการสอนของครู แหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning หมายถึง สถานที่ต่างๆ ภายในโรงเรียนที่ ครูและนักเรียนใช้เป็นแหล่งประกอบกิจกรรม การเรียนรู้แบบ Active Learning โดยใช้เป็นที่ศึกษาหาความรู้

ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ กระตือรือร้นในการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยมีแหล่งเรียนรู้ 6 แหล่ง ได้แก่

1. ห้องเรียน หมายถึง สถานที่สำหรับทำกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน มีการจัดวัสดุอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน รวมไปถึงสิ่งต่างๆ ที่เสริมความรู้ เช่น ป้ายนิเทศ มุมวิชาการ ชั้นวางหนังสือ โต๊ะวางสื่อ การสอน ฯลฯ ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ทำให้เกิดความสะดวกสบายตา สบายใจ แก่ผู้พบเห็น

2. ห้องสมุด หมายถึง สถานที่รวบรวมทรัพยากรสารสนเทศเอาไว้ ในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่เป็นวัสดุ ตีพิมพ์ วัสดุไม่ตีพิมพ์ วัสดุอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ผู้ใช้สืบค้น และเข้าถึงสารสนเทศได้มากขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า โดยมีการคัดเลือก จัดหา ให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของผู้ใช้ มีการจัดที่เป็นระบบโดยมีบรรณารักษ์ วิชาชีพ ซึ่งมีความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ เป็นผู้บริหารจัดการและดำเนินการจัดให้ อย่างมีระบบ

3. ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ หมายถึง แหล่งเรียนรู้เพื่อให้ นักเรียนสามารถเรียนรู้และเพิ่มทักษะ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ การสืบค้นข้อมูล เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ชีวิต

4. สนามเด็กเล่น BBL หมายถึง พื้นที่ที่ออกแบบขึ้นเพื่อรองรับการ เล่นสนุกสนานต่างๆ เป็น สถานที่ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เล่น ได้พัฒนาการสมองแต่ละ ช่วงวัย พัฒนาระบบการ การทดลอง และทักษะ ของตนเอง

5. สนามกีฬา หมายถึง สถานที่ที่จัดสร้างหรือปรับปรุงไว้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ประโยชน์ในการเล่น และแข่งขันกีฬาเป็นหลักของโรงเรียน

6. สวนพืชสมุนไพร หมายถึง บริเวณที่ปลูกพืชที่ใช้เป็นสมุนไพรโดยจัดแสดงพรรณพืชตามสรรพคุณการรักษาโรคตามตำราไทย

แนวคิดเกี่ยวกับสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) ได้ให้ความหมายของคำว่า การบริหาร สถานศึกษาหมายถึงการที่ผู้บริหารสามารถกำหนดเป้าหมายในการจัดการศึกษาขอโรงเรียนได้อย่างเด่นชัดเป็น รูปธรรมและมีความเป็นไปได้อย่างชัดเจนซึ่งใช้ความพยายามต่างๆ ในการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ได้แก่คน เงิน วัสดุสิ่งของการประเมินผลและการจัดการให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของ หลักสูตรและนักเรียนมีคุณภาพอันพึงประสงค์ของสังคม

ณัฐภา พงษ์ธรรม (2553) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหาร การ พัฒนา และปรับปรุงวิธีการบริหารงานด้านต่าง ๆ เพื่อนำพาสถานศึกษาสู่ความก้าวหน้าส่งเสริมความเจริญ ด้านความคิด ความรู้ ควบคู่กับการสอดแทรกคุณธรรมแก่นักเรียนเพื่อให้ได้นักเรียนที่มีคุณภาพ

มนทิพย์ ทรงกิตติพิศาล (2552) ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษา หมายถึง การจัดการ ส่งเสริม ช่วยเหลือกันของผู้เกี่ยวข้อง ที่จะผลักดันให้แผนยุทธศาสตร์ของ สถานศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่วางไว้

ประภาศิริสุรพันธ์ (2550) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กิจกรรมทุกชนิดใน สถานศึกษา ซึ่งภารกิจและขอบข่ายงานในการบริหารสถานศึกษานั้น มีความคล้ายคลึงกันซึ่ง กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกเป็น 4 งาน คือ การ

บริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

สรุป การบริหารสถานศึกษาเป็นการใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการจัดการทุกด้านของโรงเรียน เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและดำเนินงานทุกอย่างภายในโรงเรียน โดยผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมมือกัน เพื่อผลักดันให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายที่วางไว้และพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดีและคนเก่งของสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้เชิงลึก

การเรียนรู้เชิงลึก (deep learning) เป็นสาขาย่อยของปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากโครงสร้างและหน้าที่ของสมองมนุษย์ ซึ่งเป็นเทคนิคการเรียนรู้ด้วยเครื่องจักรที่มีพลังอันน่าทึ่ง ถือว่ามีบทบาทสำคัญในการปฏิวัติอุตสาหกรรมต่างๆ ตั้งแต่การจดจำภาพไปจนถึงการประมวลผลภาษาให้มีความเป็นธรรมชาติมากที่สุด หัวใจหลักของ deep learning คือเครือข่ายประสาทเทียม (artificial neural networks) ซึ่งได้รับการออกแบบมาเพื่อจำลองวิธีการที่สมองมนุษย์ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล เครือข่ายเหล่านี้ประกอบด้วยชั้นที่เชื่อมโยงกันหลายชั้น ซึ่งแต่ละชั้นจะทำการเปลี่ยนแปลงข้อมูลป้อนเข้าในลักษณะเฉพาะ จนกระทั่งได้ผลลัพธ์ที่ต้องการ (Amity solutions, 2568)

การเกิดขึ้นของปัญญาประดิษฐ์ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ปัญญาประดิษฐ์ได้รับความสนใจและการพัฒนาอย่างมาก ด้วยการมีข้อมูลจำนวนมหาศาล กำลังการประมวลผลที่เพิ่มขึ้น และความก้าวหน้าในอัลกอริทึม AI ได้กลายเป็นเครื่องมือที่มีพลังในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนซึ่งเคยถูกมองว่าอยู่เหนือขีดความสามารถของเครื่องจักร ในฐานะที่เป็นส่วนย่อยของ AI การเรียนรู้เชิงลึกได้มีบทบาทสำคัญในการปฏิวัตินี้ โดยการใช้ประโยชน์จากพลังของเครือข่ายประสาท และความสามารถในการเรียนรู้รูปแบบข้อมูลที่ซับซ้อน การเรียนรู้เชิงลึกได้ทำให้ระบบสามารถทำงานในลักษณะคล้ายมนุษย์ เช่น การจดจำภาพ การประมวลผลภาษาธรรมชาติ และการตัดสินใจ

หัวใจหลักของการเรียนรู้เชิงลึกคือเครือข่ายประสาทเทียม ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากเครือข่ายประสาทชีวภาพที่พบในสมองมนุษย์ เครือข่ายเหล่านี้ประกอบด้วยโหนด (interconnected nodes) หรือนิวรอน (neurons) ที่เชื่อมโยงกัน ซึ่งทำหน้าที่ประมวลผลและส่งผ่านข้อมูล พลังของเครือข่ายประสาทอยู่ที่ความสามารถในการเรียนรู้จากข้อมูลและปรับโครงสร้างภายในของตนเองเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานตามเวลา ผ่านกระบวนการ "การฝึกฝน" เครือข่ายประสาทสามารถเรียนรู้การจดจำรูปแบบ ทำนาย และตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลที่ได้รับเมื่อความลึกของเครือข่ายประสาทเหล่านี้เพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงเรียกว่าการเรียนรู้เชิงลึก พวกเขาจะสามารถสกัดรูปแบบที่ซับซ้อนและนามธรรมมากขึ้นจากข้อมูล ช่วยให้พวกเขาสามารถแก้ปัญหาที่ยากขึ้นได้

การเรียนรู้เชิงลึกมีการประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางในอุตสาหกรรมต่างๆ โดยเฉพาะในแวดวงที่โดดเด่นที่ โมเดล deep learning หรือการเรียนรู้เชิงลึกเข้าไปมีบทบาทสำคัญ ได้แก่

1. การมองเห็นของคอมพิวเตอร์ (Computer Vision) อัลกอริทึม deep learning ได้ปฏิวัติการจดจำภาพและวิดีโอ ช่วยให้เกิดการประยุกต์ใช้ต่างๆ เช่น การจดจำใบหน้า การตรวจจบบั้วตูด และรถขับอัตโนมัติ
2. การประมวลผลภาษาธรรมชาติ (Natural Language Processing) deep learning ได้ปฏิวัติด้านการประมวลผลภาษาธรรมชาติ ทำให้เครื่องจักรสามารถเข้าใจ ตีความ และสร้างภาษามนุษย์ได้อย่าง

แม่นยำมากขึ้น

3. การรับรู้เสียง (Speech Recognition) ระบบการรับรู้เสียงที่ใช้การเรียนรู้ลึกได้พัฒนาขึ้นอย่างมากช่วยให้การโต้ตอบด้วยเสียงกับอุปกรณ์และผู้ช่วยเสมือนจริงมีความเป็นธรรมชาติและประสิทธิภาพมากขึ้น

4. การวิเคราะห์แบบพยากรณ์ (Predictive Analytics) โมเดล deep learning สามารถใช้ในการทำนายและพยากรณ์บนพื้นฐานของรูปแบบข้อมูลที่ซับซ้อน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่มีคุณค่าสำหรับธุรกิจและผู้ตัดสินใจ

5. การค้นพบยา (Drug Discovery) การเรียนรู้ลึกถูกนำมาใช้ในอุตสาหกรรมเภสัชกรรมเพื่อเร่งกระบวนการค้นพบยาโดยการระบุสารต้นแบบที่เป็นไปได้และพยากรณ์ประสิทธิภาพความปลอดภัยของยา

สรุปว่า เมื่อการเรียนรู้ลึกยังคงพัฒนาและกลายเป็นเทคโนโลยีที่ล้ำสมัยยิ่งขึ้น ศักยภาพการประยุกต์ใช้ของเทคโนโลยีนี้จะไม่สิ้นสุด และคาดว่าจะส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อชีวิตของเราในอีกหลายปี

บทสรุป

การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาคนซึ่งครอบคลุมทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญาควบคู่ไปกับการสร้าง แหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพและหลากหลาย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยที่การพัฒนาที่แท้จริงไม่ใช่แค่การเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่คือ การพัฒนาคน จากภายในให้มีความเข้มแข็ง 3 ด้าน คือ พฤติกรรม ชัยชนะ รับผิดชอบ จิตใจมั่นคง พึ่งตนเองและปัญญาใช้เหตุผลแก้ปัญหาตามหลักไตรสิกขาซึ่งจะนำไปสู่การสร้างชุมชนและสังคมที่เข้มแข็งและไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในห้องเรียนหรือห้องสมุด แต่หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวผู้เรียน ที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ได้ ทั้งบุคคล ครู ปรากฏการณ์ชาวบ้าน สถานที่ พิพิธภัณฑ์ ชุมชน ธรรมชาติ ป่าไม้ แม่น้ำและสื่อเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ต หนังสือ แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในสถานศึกษา 6 ด้านหลัก ดังนี้ 1) การพัฒนาห้องเรียน สร้างบรรยากาศให้มีชีวิตชีวา จัดมุมส่งเสริมการเรียนรู้ และนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อกระตุ้นความสนใจ 2) การพัฒนาห้องสมุด พัฒนาให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต ที่มีสื่อหลากหลาย ทันสมัยและมีพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน 3) การพัฒนาห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ จัดหาอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ตที่ทันสมัย พร้อมทั้งจัดอบรมทักษะด้านดิจิทัล 4) การพัฒนาสนามเด็กเล่น ออกแบบให้สร้างสรรค์ ปลอดภัย เหมาะสมกับพัฒนาการ และสอดแทรกองค์ความรู้ผ่านการเล่น 5) การพัฒนาสนามกีฬา จัดให้เป็นพื้นที่ออกกำลังกาย มีอุปกรณ์ครบครัน และส่งเสริมการจัดกิจกรรมกีฬาเพื่อสร้างความสามัคคี 6) การพัฒนาสวนพืชสมุนไพรใช้เป็นห้องเรียนธรรมชาติที่เชื่อมโยงผู้เรียนเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยอาจใช้ QR Code ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งขึ้น การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เหล่านี้อย่างเป็นระบบ คือกลไกสำคัญที่จะสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาและศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน สรุปดังกล่าวที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กมล โพธิเย็น. (2021). Active Learning: การจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 19(1), 11-28.
- ชูชัย สมितिไกร. (2542). จิตวิทยาการฝึกอบรมบุคลากร. เชียงใหม่: ภาควิชาจิตวิทยาคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ญาณิศา ดวงสีทอง. (2561). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนหนองไสพรเจริญวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ณัฐรภา พวงธรรม. (2552). การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- นาวา วงษ์พรม. (2560). แหล่งเรียนรู้ในชุมชน. อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- นิรุต กลีบจันทร์. (2559). แนวทางการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยนาท. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ประภาศิริ สุรพันธ์. (2550). การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อมาตรฐานด้านการบริหาร และการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดเทศบาลภูมิภาคตะวันออก. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ . (2563). การจัดการห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: มินิเซอร์วิส ซัพพลาย.

- พรรณเพ็ญ วัฒนมงคลลาภ. (2560). แนวทางในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอเมืองแพร่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน. การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2561). แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2561). พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ). กรุงเทพมหานคร: ผลิธัมม์.
- มนทิพย์ ทรงกิตติพิศาล. (2552). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิช. (2560). Thailand 4.0: ทิศทางและนโยบายเชิงนโยบาย. แหล่งที่มา <https://tdri.or.th>. สืบค้นเมื่อ 1 กันยายน 2568.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). แนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุภัทรา เอี่ยมสังข์ทอง และในตะวัน กำหอม. (2021). การจัดการสภาพแวดล้อมต่อการ บริหารแหล่งเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนอนุบาลเทศบาล อ้อมน้อย 2. วารสารลวะศรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 5(2), 60-73.
- อุดมศักดิ์ บุตรอินทร์. (2561). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนอนุบาลศรีสุทโธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- Amity solutions. (2568). สรุปมาให้แล้ว AI Deep Learning คืออะไร. แหล่งที่มา <https://www.amitysolutions.com/th/blogs/ai-deep-learning#:~:text=>. สืบค้นเมื่อ 16 กันยายน 2568.